

De Nederlandse architect Winka Dubbeldam woont al lang in New York. Maar haar werkerrein strekt zich uit over de hele wereld, van een sportpark in China tot een appartementencomplex in Manhattan.

Door Barbara Noordermeer

Dubbeldam: 'Het grootste probleem vind ik toch wel de heersende gedachte dat een goed ontwerp altijd duur is.'

Haar ontwerpstudio bevindt zich vlak bij Wall Street. Een grote zwarte vergadertafel met daarop koffie en Oreo-koekjes. Winka Dubbeldam werkt al sinds 1994 in New York. Sinds 2016 deelt ze haar kantoor met zakenpartner Justin Korhammer. Langs de muren staan de maquettes van de projecten die ze met haar bureau Archi-Tectonics door de jaren heen ontwikkelde. Op de grond ligt haar hond, Boy. Zijn trillende pootjes doen vermoeden dat hij in een diepe slaap is verzonken.

Korhammer komt ook even gedag zeggen en grapt dat Dubbeldam, ondanks haar dertig jaar in het vak, nog immer een aanstormend talent is. 'Het lijkt me vreselijk om gearriveerd te zijn', zegt Winka Dubbeldam later. 'Het fijne van het vak is juist dat je altijd bezig bent nieuwe dingen te ontdekken.'

Naast haar werk als architect is ze hoogleraar en, sinds negen jaar, decaan aan de architectuurfaculteit van de Universiteit van Pennsylvania, in Philadelphia.

'We geven hier heel anders les dan in Nederland. Docenten kiezen een onderzoeksrichting en studenten haken daarop aan. Ik heb bijvoorbeeld gekozen voor robotica, *materiality* en *prototyping* (het experimenteren met nieuwe materialen en ontwerpen om de betrouwbaarheid ervan te toetsen, red.).'

Dubbeldam is, kortom, drukbezet, en toch maakt ze geen gehaste indruk. 'Ik doe veel aan sport, zoals yoga en zeilen. Als je zo druk in je hoofd bent, moet je dat fysiek kwijt kunnen.' Ze woont in een loft in Brooklyn. En als ze de rust wil opzoeken, gaat ze naar haar door zonne-energie aangedreven strandhuisje op Long Island, vlak bij Montauk. 'Ik ben echt van het uitwaaien. Lekker even in de wind.'

Climate skin

Ze zoekt naar innovatieve duurzame oplossingen. Recentelijk ontwierp ze een smal, acht verdiepingen tellend herenhuis in Greenwich Street, op Manhattan. De langgerekte straat, waar de huizenprijzen gemakkelijk de tien miljoen aantikken, is grotendeels gevuld met baksteen en beton.

'ARCHITECTUUR
KAN ZOVEEL
INNOVATIEVER'

FOTO: WINKA DUBBELDAM

Boven: Dubbeldams betaalbare ontwerp American Loft, in Philadelphia; **rechts: het herenhuis in Greenwich Street, op Manhattan, New York, met een gevel van houten lamellen.**

CV WINKA DUBBELDAM

Geboren: 5 juli 1966, in Strijen

1990 Studeert af aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst, verhuist naar New York.

1992 Behaalt master aan Columbia University.

1994 Richt in New York Archi-Tectonics op, met later vestigingen in Nederland en China. Dubbeldam ontwierp lofts voor onder anderen zanger John Legend en fotograaf Ellen von Unwerth, en realiseerde winkels voor het modemerkt Ports 1961 in Europa en China.

2003 Hoogleraar Architectuur, en sinds 2013 ook decaan, aan de Stuart Weitzman School of Design van de Universiteit van Pennsylvania, in Philadelphia

2005 Museum MoMA koopt installatie 'From Hardware to Softform'.

2018 Wint aanbesteding voor het ontwerp van een sportpark met zeven gebouwen voor de Asian Games 2022 in China.

2021 Publicatie boek 'Strange Objects - New Solids and Massive Things'

Voor het pand op nummer 512 bedacht Dubbeldam een gevel met houten, inklapbare lamellen, die scharnieren als de vleugels van een vogel. De beweeglijke panelen vormen een natuurlijke barrière tegen de zon. In het Engels wordt dat *climate skin* genoemd. Het drukt het energieverbruik, gesloten houden ze de warmte buiten, geopend laten ze gefilterd licht en frisse lucht door.

Archi-Tectonics won er dit jaar een Amerikaanse architectuurprijs mee, de Aiany Design Award. 'Aan de gemeente vertelde ik dat het om zonwering ging, want daar zijn geen bouwregels voor', zegt ze met een lach. Zo omzeilde ze de eisen aan de maximale hoogte; het huis steekt fier uit boven de andere panden in de straat. Het lamellenframe loopt tot over het dakterras heen en aan de achterkant weer naar beneden. 'Daardoor ontstaat er bovenop een soort dakkamer die helemaal privé is.' Privacy is een luxe in New York. Het pand werd naar verluidt aangekocht door Bob Chapel, de ceo van Disney.

Kunstwerk

Schuin hiertegenover staat nog een opvallend gebouw dat Dubbeldam ontwierp. Een appartementencomplex van 8000 m² met een gevel van gebogen glas, dat doet denken aan een waterval. 'In 2000 dacht ik een pand te ontwerpen voor gewone inkomens. Maar de makelaar noemde het "een kunstwerk" en wilde er daarna ook een gym, sauna, zwembad en gastenappartement in hebben.' Die toevoegingen dreven de prijs flink op. 'Het wordt tijd dat architecten ook een percentage krijgen van de verkoopprijs wanneer een creatie wordt doorverkocht.'

Onder aannemers in de Verenigde Staten is een gebrek aan lef, signaleert Dubbeldam, en projectontwikkelaars zijn in haar ogen te behouden. 'Het grootste probleem

FOTO: S. WINKA DUBBELDAM

vind ik toch wel de heersende gedachte dat een goed ontwerp altijd duur is. Dat zie ik vooral hier in Amerika, maar in Nederland ook. Als we dat vooroordeel ooit uit de weg kunnen ruimen, kunnen we gewoon veel mooiere steden hebben.'

Ze is een groot voorstander van prefab, waarbij wordt gewerkt met lichtgewicht bouwonderdelen, die door robots in een fabriek in elkaar zijn gezet. Zo valt er winst te behalen. 'Je kunt veel sneller bouwen. Dat is goedkoper, maar voorkomt ook dat de weers elementen vat krijgen op het bouwwerk, zodat er dus niet al tijdens de bouw roest of lekkages ontstaan. Je hebt minder afval. En omwonenden hebben minder overlast, want binnen drie weken na aankomst van de bouwplaat staat er een gebouw.'

Ze moet er vaak om vechten met ontwikkelaars, zegt ze. 'Je kunt nog zo iets moois ontwikkelen, maar ze durven er dan niet aan te beginnen, want het zal wel duur zijn. Terwijl diverse van de door ons ontworpen gevels, waaronder die van 512 Greenwich Street, ook prefab zijn.'

Diepgravend onderzoek

Tegelijkertijd ziet Dubbeldam kansen om het vakgebied te verbreden. 'De architectuur kan zoveel innovatiever en architecten kunnen veel meer invloed hebben op steden.' Ze pleit ervoor dat architecten diepgravend onderzoek doen. 'Het ontwerpen wordt te vaak gezien als iets wat je zelf ook wel kunt, niet als een vak waar je een expert voor nodig hebt. Terwijl je als architect opdrachtgevers ook kunt adviseren over het verbeteren van steden, en op welke locaties een project goedkoper, groener, en met betere materialen gemaakt kan worden.'

'Ik heb veel geleerd: onderhandelen met lastige klanten, ontwerpen van hybride gebouwen'

Links: het sportpark in Hangzhou, waar de Asian Games gaan plaatsvinden; onder: Vestrygebouw, in de New Yorkse wijk TriBeCa.

De maatschappelijke ongelijkheid, die zich uit in woonongelijkheid, is een onderwerp dat haar raakt. In de Chinese stad Hangzhou, waar ze de afgelopen jaren werkte aan het onderkomen voor de Asian Games, die in september plaatsvinden, zag ze de ondoordachte explosie van stedenbouw. 'Een gebied met tientallen torens, zonder rekening te houden met waar bewoners hun boodschappen moeten doen of waar ze naar school gaan.' Dubbeldam deed onderzoek naar de hutongs, de traditionele Chinese woonwijken, waar werk, onderwijs en spel werden gecombineerd. 'Vanuit die historie ontwerpen wij hun toekomst.'

Inclusief

Het sportpark werd een groene long in de grauwe stad. Ze ontwikkelde er een 47 hectare groot ecologisch sportpark met zeven gebouwen, waaronder twee stadions. Om te voorkomen dat de dure stadions na het sportevenement leeg komen te staan, zijn ze zo ontworpen dat ze ook dienst kunnen doen als theater en concertzaal.

Verder plaatste ze onder meer gekoelde stoelen in de stadions, waarmee energiekosten bespaard worden, doordat niet de hele sporthal gekoeld hoeft te worden. 'Dit project heeft mij als architect veranderd. Ik heb er zoveel van geleerd, van onderhandelen met lastige klanten tot het ontwerpen van hybride gebouwen, die daardoor langer meegaan.'

Ze ziet de ongelijkheid ook in Amerika. 'Nederlanders, ik ook, denken altijd inclusief en ik vind het zo moeilijk dat het in Amerika altijd over geld moet gaan en de inkomensverschillen zo groot zijn. Maar ik ben blij dat het me is gelukt om in Philadelphia een mooi, betaalbaar gebouw te creëren voor alle inkomens. Ooit hoop ik nog eens een hele stadswijk op die manier te ontwerpen.' □